

Sygn. akt I UK 468/17

POSTANOWIENIE

Dnia 12 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania I. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w N.
o ustalenie właściwego ustawodawstwa,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 grudnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 29 czerwca 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 czerwca 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację I. J. od wyroku Sądu Okręgowego w N. z dnia 14 stycznia 2016 r., mocą którego oddalono jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N. z dnia 17 lipca 2015 r., stwierdzającej podleganie polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych od dnia 1 kwietnia 2010 r. do dnia 31 grudnia 2012 r.

W ocenie Sądu drugiej instancji, skoro odwołująca się prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą w Polsce, a jednocześnie zawarła umowę o pracę za granicą, to konieczne staje się ustalenie ustawodawstwa właściwego z wykorzystaniem przepisów zawartych w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE.L 2004.166, dalej

rozporządzenie Nr 883/2004) oraz przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) Nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE.L 284.1, dalej: rozporządzenie wykonawcze lub rozporządzenie Nr 987/2009). Podstawową regułą jest podleganie ustawodawstwu jednego państwa członkowskiego (art. 11 ust. 1 rozporządzenia Nr 883/2004). W razie wątpliwości co do wyboru reżimu prawnego art. 16 rozporządzenia wykonawczego określa procedurę, której celem jest ich wykluczenie w zakresie właściwego ustawodawstwa. Sporna reguła obliuguje osobę (tu skarżącą) do zawiadomienia właściwego organu rentowego z uwagi na miejsce zamieszkania o zaistniałej sytuacji, co skutkuje określeniem ustawodawstwa tymczasowego.

Dalej Sąd Apelacyjny zauważył, że w sprawie organ rentowy nie naruszył procedury ustalania właściwego ustawodawstwa, gdyż ona nie opiera się na zasadzie automatyzmu wyboru ustawodawstwa innego państwa członkowskiego. Stąd fakt ujawnienia pracy najemnej za granicą i określenie jako tymczasowego ustawodawstwa brytyjskiego (od dnia 1 kwietnia 2010 r. w związku ze świadczeniem pracy na rzecz M. Ltd., oraz od dnia 1 października 2011 r. w związku ze świadczeniem pracy na rzecz G. Ltd.) nie zamyka sprawy, lecz zezwala na ostateczne wyjaśnienie kwestii podlegania ubezpieczeniu społecznemu po wyczerpaniu opisanej na wstępie procedury. Z kolei fakt, że brytyjska instytucja ubezpieczeniowa nie potwierdziła ubezpieczenia na jej terytorium od dnia 1 kwietnia 2010 r. i odmówiła wydania poświadczenia na formularzu A1, wpływa w sposób istotny na wybór właściwego ustawodawstwa, pozwalając pozwanemu na modyfikację wcześniej ustalonego prawa. W końcu o ubezpieczeniu społecznym z tytułu umowy o pracę dowodzi faktyczne realizowanie cech stosunku pracy, a nie tylko formalne zawarcie umowy o pracę. Stąd pracownikiem w rozumieniu prawa UE jest osoba fizyczna, która faktycznie świadczy pracę o określonym wymiarze ekonomicznym.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny orzekł w myśl art. 385 k.p.c.

W skardze kasacyjnej pełnomocnik odwołującej się podniósł naruszenie prawa materialnego (art. 288 akapit 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

w związku z art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej, art. 13 ust. 3 i art. 11 ust. 2 lit. a rozporządzenia Nr 883/2004 oraz art. 58 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 83 § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 9 ust. 2 i art. 18 ust. 8 ustawy systemowej i art. 2 Konstytucji RP) oraz prawa procesowego (art. 232 i 233 § 1 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.).

W ocenie skarżącej, przyjęcie skargi do rozpoznania z mocy art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. jest podyktowane licznymi wątpliwościami i naruszeniem przepisów prawa, w tym także poglądów Sądu Najwyższego (na przykład wyrażonych w wyroku z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 47).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przyjęcie skargi do merytorycznego rozpoznania jest następstwem skonkretyzowania co najmniej jednej przesłanki umiejscowionej w treści art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., która podlega badaniu podczas tzw. „przedsądu”, a więc na posiedzeniu, którego przedmiotem jest przyjęcie lub odmowa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. W tej fazie postępowania tylko przesłanki z art. 398⁹ § 1 k.p.c. podlegają badaniu. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania winno zatem koncentrować się na wykazaniu istnienia takiej przesłanki, przy czym treść tego uzasadnienia nie może być dowolna, bo konieczne jest oparcie jej na argumentacji jurydycznej. Pozostaje to w ścisłym związku z modelem skargi kasacyjnej, w którym rozpoznanie skargi następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej oraz na konieczność wykładni prawa. W odniesieniu do przesłanki „oczywistej zasadności skargi kasacyjnej”, należy podkreślić, że powołanie się na daną przesłankę wymagało wykazania kwalifikowanej postaci takiego zarzutu, polegającej na jej oczywistości, widocznej *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej i bez potrzeby uzupełniania materiału dowodowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Pojęcie „oczywistego” naruszenia prawa należy do sfery obiektywnej i wymaga wykazania, że

podniesione zarzuty naruszenia podstaw zaskarżenia były ewidentnie zasadne bez potrzeby dokonywania szczegółowej lub ponownej weryfikacji kontestowanego stanu faktycznego. Tymczasem stanowisko skarżącej tego rodzaju uchybienia nie eksponuje, upatrując wadliwości w wyborze schematu procedowania, co zaś nie mieści się w obrębie podstawy z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. *Prima facie* nie jest widoczna obraza jakiegokolwiek normy prawnej, a stanowiska kasatora nie wzmacnia odwołanie się do poglądów judykatury. Wręcz przeciwnie, przywołane rozstrzygnięcia wzmacniają stanowisko Sądu Apelacyjnego, bowiem sąd krajowy nie ocenia stosunku prawnego powstałego za granicą. Skarżąca nie przedstawiła zaświadczenia A1, a więc organ rentowy odmówił uznania za ostateczne ustawodawstwa brytyjskiego. Z art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego *expressis verbis* wynika, że ustalenie ustawodawstwa ma nastąpić „niezwłocznie”. Przepis zastrzega, że takie wstępne określenie mającego zastosowanie ustawodawstwa ma charakter tymczasowy, a instytucja, która dokonała ustalenia informuje wyznaczone instytucje każdego państwa członkowskiego, w którym wykonywana jest praca, o swoim tymczasowym określeniu. Nawiązując do twierdzeń skarżącej z przepisu tego nie wynika, że organ rentowy był zobowiązany do przeprowadzenia skrupulatnego postępowania wyjaśniającego z instytucją brytyjską. Potrzeba komunikacji między instytucjami ubezpieczeniowymi zachodzi dopiero wówczas, gdy wystąpi „brak pewności co do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa”, a między zainteresowanymi instytucjami dojdzie do „rozbieżności opinii”. Rozporządzenie wykonawcze stanowi, że w takim wypadku „podmioty te starają się dojść do porozumienia”, a „ustawodawstwo mające zastosowanie do zainteresowanego jest określone na mocy wspólnego porozumienia”. W rozpoznawanej sprawie Zakład Ubezpieczeń Społecznych i jego brytyjski odpowiednik byli ostatecznie zgodni, że odwołująca się powinna podlegać ubezpieczeniu społecznemu w Polsce. Analizując akta sprawy trudno stwierdzić, że komunikacja między instytucjami odbyła się z naruszeniem art. 16 rozporządzenia wykonawczego. W każdym razie, uchybienie temu przepisowi nie jest oczywiste, co oznacza, że nie ma podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Procedura ustalania właściwego ustawodawstwa nie jest już zagadnieniem nowym, gdyż była przedmiotem licznych wypowiedzi judykatury. Sąd Najwyższy należycie wyjaśnił jej przebieg (por. wyroki z dnia 23 listopada 2012 r., II UK 103/12, OSNP 2013 nr 19-20, poz. 238, z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 47, z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13, OSNP 2016 nr 1, poz. 13, z dnia 21 stycznia 2016 r., III UK 61/15, LEX nr 1977828). Dostrzega to skarżąca, bowiem odwołuje się do powołanych wyżej judykatów, które wyznaczyły standard związany z brakiem uprawnienia do oceny ważności umowy o pracę zawartej w innym kraju UE, jako tytułu do ubezpieczeń społecznych. Oznacza to, że organy rentowe i polskie sądy nie mogą kontestować decyzji brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej, która odmówiła uznania pracy świadczonej na terenie Wielkiej Brytanii (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017 r., II UK 248/16, LEX nr 2306376 oraz z dnia 10 maja 2017 r., I UK 456/16, LEX nr 2352167).

Z drugiej strony wymienione wyżej poglądy judykatury dezaktywują siłę oddziaływania postawionej w skardze kasacyjnej konieczności dokonania wykładni prawa. Niezależnie od mankamentów w jej sformułowaniu (dostrzeżenie tylko jednostronnych argumentów w sprawie, nie prowadzi do wypełnienia obowiązku przedstawienia okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów.

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach orzekł z mocy art. 98 § 1 k.p.c.